

REGIONALNA EKONOMIJA

4. REGIONALNA POLITIKA EU (prvi dio)

Regionalna politika Evropske unije

1. **Istorijski razvoj regionalne politike EU**
2. **Javne finansije EU**
3. **Programi Unije**
4. **Nova finansijska perspektiva EU 2014-2020**
5. **Regioni EU**
6. **Izazovi regionalne politike u narednom periodu**

Istorijski razvoj regionalne politike EU

- 1.1. Prva faza: 1958. – 1975.godine** - rana (skromna) faza, bez ozbiljnog pristupa regionalnoj politici
- 1.2. Druga faza: 1975. – 1986.godine** - /po nekim autorima i do 1988./ – stvaranje novih instrumenata i jačanje postojećih, rast fondova
- 1.3. Treća faza: 1986. – 1999.godine** – period rasta fondova , povećanje efikasnosti korišćenih instrumenata i sredstava
 - 1.3.1. Prvi Delorov paket (1989. – 1993.godine)**
 - 1.3.2. Drugi Delorov paket (1993. – 1999.godine)**
 - 1.3.3. Uvođenje nomenklature teritorijalnih statističkih jedinica – NUTS**
 - 1.3.4. Kohezioni fond**
 - 1.3.5. Komitet regiona**
- 1.4. Četvrta faza: 2000.-2006.godine** - redefinisanje nekih instrumenata, veliko proširenje EU
- 1.5. Peta faza: 2007.-2013.godina** - regionalna politika dobija elemente EST kohezije
- 1.6. Programi Unije**
- 1.7 ŠESTA (AKTUELNA) FAZA: Finansijska perspektiva 2014. - 2020. godine** - integracija sa ciljevima Razvojne strategije EU – Evropa 2020

Značaj regionalne politike za EU

„Evropa svoju budućnost vidi kao **ravnotežu između konkurencije i saradnje**, zajednički pokušavajući da usmjerava sudbine muškaraca i žena koji žive u njoj.

Da li je ovo lako uraditi? Ne. Snage tržišta su moćne. Ukoliko bismo sve prepustili slučaju, industrija bi bila koncentrisana na sjeveru, a nezaposlenost na jugu. Ali ove tržišne snage, ma koliko moćne bile, ne djeluju uvijek u istom pravcu.

Ljudski naponi i politička stremljenja su pokušaj da se obezbijedi ravnomjeran razvoj teritorija.“

*Izjava Žaka Delora iz 1989. godine,
predsjednika Evropske komisije (1985–1995.)*

Od regionalne ka kohezijskoj politici

- **Regionalna politika** (*Regional policy*) , prethodni naziv, uži pojam
- **Kohezijska politika** (*Cohesion policy*), ovaj naziv se koristi već nekoliko godina: prvi put u III izvještaju o društveno-ekonomskoj koheziji 2004.
- **Značaj naziva :**
 - razlike unutar EU ne mogu se smanjiti isključivo smanjivanjem razlika u razvijenosti između pojedinih regija
 - u cilju poboljšanja njene uloge na globalnoj sceni, potrebno je jačati **unutrašnju koheziju EU koja ima svoj ekonomski, socijalni i teritorijalni aspekt**

Ekonomska, teritorijalna i socijalna kohezija unutar evropskih regiona

- Doprinosi **usklađenom i održivom razvoju** privrede unutar država članica, razvoju zapošljavanja i kvalitetu ljudskih potencijala u njima, kao i zaštiti i unapređenju saobraćajnih veza i životne sredine.
- Dodatni podsticaj **produbljavanju procesa integracija ili prihvatanju novih država članica**
- **Regionalna politika** (smanjenje dispariteta među regionima i obnavljanje starih industrijskih oblasti),
- **Socijalna politika** (borba protiv dugoročne nezaposlenosti, razvoj obrazovanja i obuke), kao i
- **Zajednička poljoprivredna politika** (dio koji se odnosi na pomoć ruralnom razvoju)

RAZVOJ REGIONALNE POLITIKE

I faza: 1958 - 1975

- EEZ6 – relativno homogeni nivo razvijenosti, osim juga Italije
6 zemalja, 174 mil stanovnika, 4 jezika
- države odgovorne, EU institucijama samo neke nadležnosti
- Član 2 Ugovora o osnivanju EEZ navodi principe na kojima se zasniva EEZ jedan od njih je **da se kroz Zajednicu unapređuje SKLADAN, URAVNOTREŽEN I ODRŽIV RAZVOJ EKONOMIJE**
- Ne postoji posebno poglavlje o regionalnoj politici u Ugovoru
- Nije postojala ni implicitna ni eksplicitna verzija regionalne politike EU
- Osniva se EIB, sredstva pod povoljnijim uslovima za manje razvijene države članice (DC), a osnovana su i prva dva strukturna fonda (ESF i EAGGF)
- U okviru politike konkurencije, daju se izuzeća za regionalnu državnu pomoć, ukoliko to odobri EK
- 60-te i 70-te bile su zlatno doba zapadnoevropskih ekonomija, uz proces jačanja socijalne demokratije, kao dominantnog političkog pravca
- Danas “**VISOKO KONKURENTNA SOCIJALNA TRŽIŠNA PRIVREDA**”

Karakteristike budžeta

- **1958 - 1970 (Budžet EEZ i EZUČ): nacionalne kontribucije**
- **Svaka od tri Zajednice (EEZ, EZUČ, Euroatom) imala je svoj budžet, koji se ujedinjuje 1965. godine**
- **1967 – budget EU bio manji od 10 mlrd €**
- **1977 – 30 mlrd €, danas preko 130 mlrd €**



Jug Italije

REGIONS THE MEZZOGIORNO - A European peripheral region

Zemlje osnivači EEZ su bile sličnog nivoa razvijenosti regiona, osim **regiona južne Italije**

Mezzogiorno, region u južnoj Italiji, sastoji se u stvari od regija **Abruco, Molize, Kampanija, Pulja, Basilikata, Kalabrija i ostvrskih subregiona, odnosno Sicilije i Sardinije.**

PROTOKOL O MECOĐORNU - dodat Ugovoru o osnivanju EEZ (1957)

Neuravnoteženost juga Italije sa ostalim regionima Zajednice definisana je i određena *Protokolom o Mecođornu*, koji je dodat Ugovoru iz Rima



EIB

- **EVROPSKA INVESTICIONA BANKA (EIB)** - Obezbjedenje sredstava po niskim KS za nerazvijena područja država članica (DC).

Cilj: da se raspodijele troškovi među regionima, za izgradnju Evrope, tako što bi se odobravali dugoročni krediti u cilju ujedinjenja Evrope.

Pomaže finansiranje investicionih programa uz učešće strukturnih fondova i drugih finansijskih instrumenata Unije koji doprinose balansiranom razvoju Unije.

95% kredita ide državama članicama, 5% državama u procesu pridruživanja i pristupanja.

Osnovana je 1958.godine u Rimu, Ugovorom o osnivanju EEZ.

Akcionari EIB su države članice. Prema tom vlasništvu, EIB, kao kreditni institut, ima mogućnosti na na tržištu kapitala nabavi novac po veoma povoljnim uslovima, pošto ima klasifikaciju rejtinga AAA.

- **Ciljevi EIB:**

1. razvoj evropske industrije,
2. razvoj malih preduzeća,
3. stvaranje transevropskih mreža,
4. podrška informacionim tehnologijama,
5. zaštita životne sredine,
6. poboljšanje zdravlja i obrazovanja



Osnovana prva dva strukturna fonda: ESF i EAGGF

-1958 - EVROPSKI SOCIJALNI FOND (ESF)- Borba protiv nezaposlenosti naročito mladih i povećanje mobilnosti radne snage unutar EU.

-Ciljevi Fonda - da podrži konvergenciju (približavanje) među državama članicama i regijama, te regionalnu konkurentnost i zapošljavanje.

Sredstva Fonda usmjeravaju se za

- prilagođavanje radnika i kompanija,
- programe cjeloživotnog učenja,
- planiranje i širenje inovativnih organizacija rada,
- olakšavanje pristupa zaposlenju i tržištu rada,
- socijalnu uključenost i nediskriminaciju na tržištu rada,
- jačanje ljudskih potencijala kroz reformu sistema obrazovanja i stručnog usavršavanja,
- promociju partnerstva u reformi oblasti zapošljavanja i socijalne uključenosti, te
- razvoj institucionalnih kapaciteta i povećanja efikasnosti javne uprave na državnom, regionalnom i lokalnom nivou.

1965 - EVROPSKI FOND ZA UPRAVLJANJE I GARANCIJE U POLJOPRIVREDI (EAGGF) - Fond za podršku proizvodnji kroz podršku cijenama i strukturnu podršku poljoprivredne proizvodnje.

- osnovni instrument za finansiranje ZPP
- za finansiranje poljoprivrednih tržišnih organizacija, seoskog razvoja i određenih veterinarskih troškova i troškova informisanja vezanih za zajedničku poljoprivrednu politiku.
- **Ideja:** farmeri širom EEZ da budu subvencionisani iz zajedničkog fonda, da bi se izbjegao "**rat subvencijama**" među DČ u kojem zemlje koje nisu u stanju da zaštite svoju poljoprivredu tarifama ili drugim barijerama od drugih članica (otvaranjem tržišta), daju direktnu podršku farmerima kao odgovor na prijetnje za koje misle da dolaze od susjedne poljoprivredne politike.
- Kada je Rimski ugovor potpisan 1957., **25%** radne snage Francuske je obradivalo zemlju. 50 godina kasnije, manje od **5%** francuske radne snage je ostalo na farmama i ti farmeri proizvode oko **2%** francuskog BDP. Ali Francuska i dalje prima 9 mlrd € godišnje putem poljoprivredne pomoći iz Brisela tj. oko **20%** ukupnog budžeta CAP.
- Istovremeno Nemačka je najveći ulagač u CAP.

- Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Evropski fond za garancije u poljoprivredi (**EUROPEAN AGRICULTURAL FUND FOR RURAL DEVELOPMENT - AFRD AND EUROPEAN AGRICULTURAL GUARANTEE FUND - EAGF**) su instrumenti podrške CAP EU koji su uspostavljeni u finansijskoj perspektivi **2007– 2013 godina**. Ovi instrumenti zamijenili su EAGGF.
- **Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj - EARD** -
- **u četiri segmenta:**
 1. poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva,
 2. poboljšanje životne sredine,
 3. kvalitet života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralne ekonomije, i
 4. leaderski pristup (izgradnja lokalnih kapaciteta zapošljavanja i diverzifikacije ruralne ekonomije).
- **EAGF - Evropski fond za garancije u poljoprivredi** usmjeren je na podršku održive poljoprivrede.
- Preko ovog fonda se, između ostalog, osigurava povrat novca za izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje nečlanice i direktna plaćanja evropskim poljoprivrednicima.

II FAZA 1975 – 1986.

- 1973 - ULAZAK VB, IRSKE I DANSKE U EZ (**EU 9**),
- 1981 - GRČKA, i 1986 - ŠPANIJA I PORTUGALIJA (**EU-12**)
- U prvoj polovini sedamdesetih godina dolazi do bitne promjene: uvode se instituti **sopstvenih izvora finansiranja u budžet EEZ** (*Own Resource System*).
- **1970 – prvi “Budžetski sporazum”**

- Izvori budžeta:
 - A. **TRADICIONALNI SOPSTVENI IZVORI (TOR):** 1. **carine** (custom duties), 2. **dažbine na šećer** (sugar levies) i prelevmani na uvoz poljoprivrednih proizvoda (agricultural duties) koje su kasnije integrisane u carine, tj. tarifirane.
 - B. **PRIHODI OD PDV-A**
(**A+B=sopstveni izvori prihoda**)
 - C. **NACIONALNE KONTRIBUCIJE** (četvrti sopstveni izvor koji je uveden 1988, baziran na obračuni GNI, plafoniranje sopstvenih sredstava fiksira se za MFF u % GNI); ukupna nacionalna kontribucija je B+C;

- Početkom osamdesetih godina, PDV je bio najvažniji izvor punjenja Budžeta Zajednice sa 57,6%, zatim prelevmani na uvoz poljoprivrednih proizvoda – 31,8% i carine prema trećim zemljama – 10,5%.

Osnivanje ERDF

- **1975 - OSNIVANJE EVROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ (ERDF)** – unapređenje ekonomske i socijalne kohezije kroz projekte u oblasti nauke, inovacija, životne sredine i infrastrukture u manje razvijenim regionima.
- **Glavni cilj:** unapređenje ek. i soc. kohezije finansiranjem projekata u oblasti nauke, inovacija, životne sredine i infrastrukture u manje razvijenim regionima
- Od početka ga je pratio **konflikt između razvojne i kompenzatorne funkcije**. Prvo je razdioba bila kroz nacionalne kvote, a od 1979. postepeno dio sredstava se dalje EK da ona raspoređuje po projektima (prvo 5%, pa 12%..). Uvodi se programski pristup regionalnoj pomoći. Od 1984. "indikativni okviri" Evropske komisije za srednjoročne programe razvoja
- **1985 - INTEGRISANI MEDITERANSKI PROGRAMI (IMP)**- pomoć mediteranskim oblastima Francuske, juga Italije, cijele Grčke (kojoj je pripalo oko 30% ovih sredstava) – za poljoprivredu, turizam, MSP; ovaj instrument kombinovan sa drugim instrumentima (ERDF, ESF, EAGGF, kao i kredimima EIB)
- Sve više kritičkih izvještaja koji su ukazivali na potrebu uzdizanja regionalne politike na nadnacionalni nivo, jer veća integracija može da poveća ukupno blagostanje u Uniji

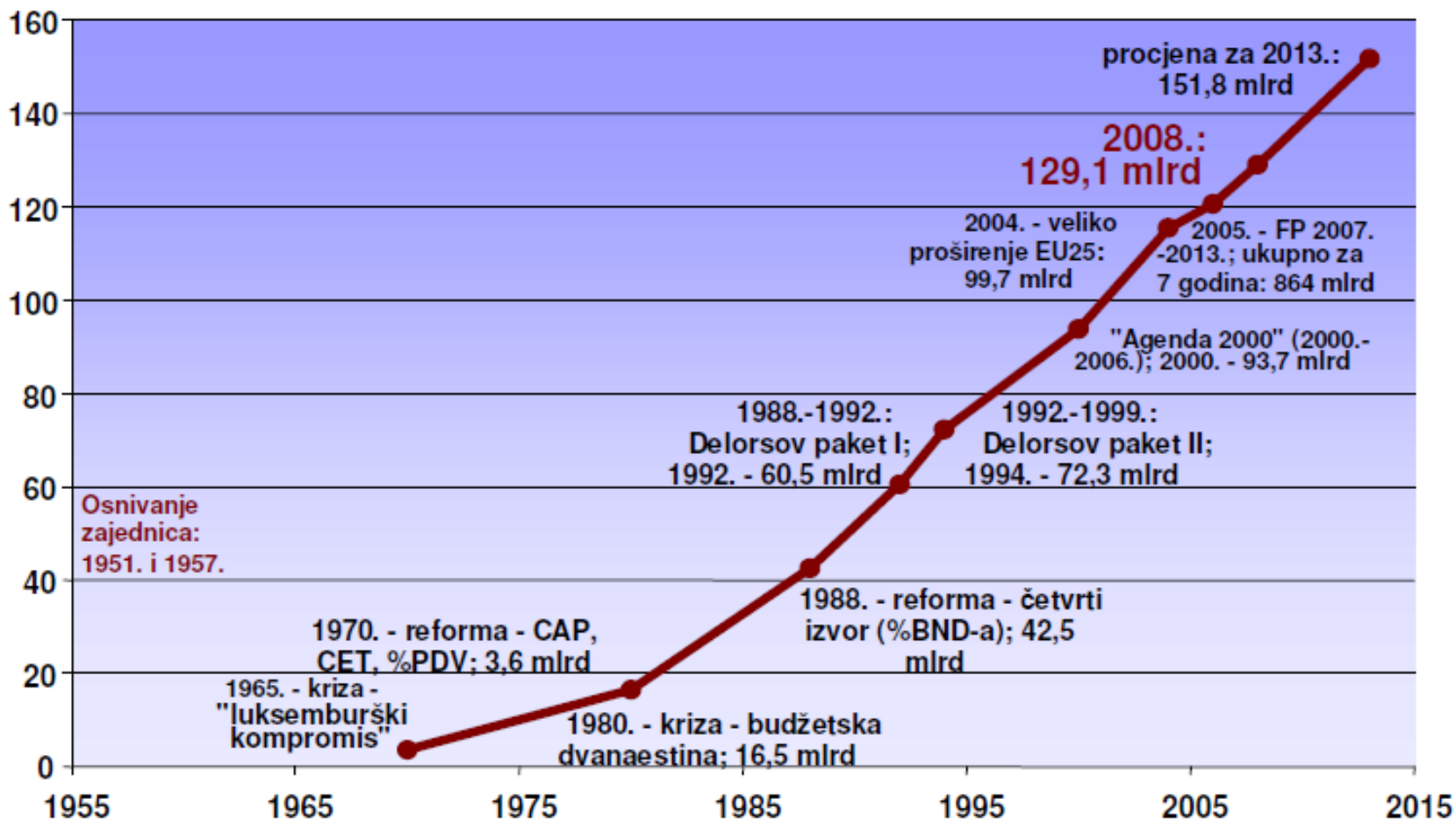
III faza 1986 – 1999. godine - Instucionalizacija evropske regionalne politike

- SLABLJENJE KONKURENTSKE POZICIJE EVROPSKIH PREDUZEĆA PREMA SAD I JAPANU – inflacija, nezaposlenost, opšta recesija evropske ekonomije osamdesetih
- ZAKLJUČAK JE BIO DA SA MO **JEDINSTVENO EVROPSKO TRŽIŠTE** MOŽE BITI ODGOVARAJUĆE RJEŠENJE NASTALIH PROBLEMA
- **Glavni aspekti PROGRAMA JEDINSTVENOG TRŽIŠTA**: ukidanje NTB, povećanje konkurencije, saradnja p-ća u oblasti R& D, dalja liberalizacija i rast mobilnosti svih faktora, monetarna integracija, socijalna zaštita .
- ŽAK DELOR 1985. DOLAZI NA ČELO KOMISIJE, JUNA 1985. EVROPSKI SAVJET JE ODOBRIO "**BIJELU KNJIGU**", A U DECEMBRU 1985. MEĐUVLADINIM PREGOVORIMA USVOJEN JE **JEDINSTVENI EVROPSKI AKT (JEA), tj. Single European Act - SEA.**
- SEA je utvrdio **osnove kohezione politike**, uveden poseban naslov u okviru regionalne politike: **Ekonomska i socijalna kohezija**
- Povezivanje **ciljeva integracije** (skladan, uravnotežen i održiv razvoj) **sa instrumentima regionalne politike** (EIB, EARDF, ESF, EAGGF), te koordinacijom ek.politika država članica za regionalni razvoj

- **Ključni instrumenti reg. politike su:** strukturni fondovi /ESF, ERDF, EAGGF/, koordinacija ekonomskih politika država članica u oblasti regionalne politike, i sredstva EIB
- **Ekonomске slobode** – pretpostavka razvoja koncepta jedinstvenog tržišta EU (slobodno kretanje roba, ljudi, kapitala, usluga)
- “peta sloboda” – **slobodan protok znanja!**
- **Od 1988** – reforma budžeta EU – uvođenje četvrtog vlastitog izvora (nac.kontribucije, u % od GNI))
- Povećanje **budžetske discipline**
- Uvode se prve višegodišnje **finansijske perspektive (I i II Delorov paket)** – finansijski plan do 7 godina

IV sopstveni izvor - % od GNI

- **BDP, BRUTO DOMAĆI PROIZVOD** (*Gross Domestic Product, GDP*) je makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tokom godine, izraženo u novčanim jedinicama. BDP predstavlja **tržišnu vrijednost** ukupne mase proizvoda (dobara i usluga) proizvedenih u određenoj zemlji za određeni period vremena. Vrijednost cjelokupne društvene proizvodnje u jednoj godini. U obračun BDP domaće zemlje ulaze i robe koje su na teritoriji domaće zemlje proizvele strane kompanije odnosno građani (rad crnogorskog radnika u Austriji dio je austrijskog BDP, jer je njegovim radom proizveden određeni proizvod na teritoriji Austrije), kao što je i rad građanina Austrije na privremenom radu u Crnoj Gori dio BDP Crne Gore.
- **BND** (GNI, *Gross National Income*) **BRUTO NACIONALNI DOHODAK** – razlikuje se od BDP, jer isključuje dohotke koji su strani građani ostvarili u domaćoj zemlji odnosno uključuje dohotke koji su domaći građani ostvarili u inostranstvu.
- GNI % se mijenjao, pa je 1995. godine sredstva u budžetu EU obuhvatala prihode od GNI-a u iznosu od **1,21%**, a 1999. godine je taj procenat povećan na **1,27%** GNI-a. U Finansijskoj perspektivi 2007-2013. taj procenat je 1,24%. Danas je smanjen, bliže **1% GNI**.



Budžet EU – 1967 (manje od 10 mlrd €), 1977 – 30; 90-ih više od 70 mlrd €, 2000-ih više od 90 mlrd €, - Danas preko 130 mlrd €

UK correction – Britanski rabat

- **BRITANSKO BUDŽETSKO PITANJE** – VB od početka počela značajno da doprinosi budžetu EU i CAP.
- VB imala mali i efikasan poljoprivredni sektor koji nije mnogo povlačio preko EAGGF: VB više plaćala EZ nego što je povlačila. Istovremeno, VB bila veliki uvoznik hrane iz bivših kolonija; ulaskom u EU, nastavila da uvozi iz svojih bivših kolonija, što je poskupljivalo uvoz (zbog carina); velike uvozne dadžbine na te proizvode;
- Višegodišnji pregovori: Margaret Tačer "*I want my money back!*"
- **Od 1984** – dogovorene **reforme** prihvatljive za VB: smanjenje zajedničkih poljoprivrednih cijena, smanjenje proizvodnih kvota za mlijeko.
- Za VB uveden **budžetski povraćaj**, kako bi se smanjio neto doprinos VB budžetu EZ; Dogovoreno je da se VB refundira 66% razlike između njenih uplata prihoda zasnovanog na PDV-u i rashoda koji su joj alocirani, i to u formi smanjenja njenih uplata prihoda zasnovanog na PDV-u. Njoj se već više od 25 godina vraća dio novca koji u Budžet EU uplaćuje
- Danas postoje "korekcije" i za AT; DE; NL; i SE; - smanjenje za $\frac{3}{4}$ u učešću obračuna britanskog rabata;

PRVI DELOROV PAKET (1989-1993)

“Stvaranje uspješnog jedinstvenog tržišta”

- **Prva finansijska perspektiva** usvojena je 30 godina nakon osnivanja EEZ
- PROBLEMI REGIONALNOG RAZVOJA PO PRVI PUT SE JAVLJAJU POD ZASEBNIM NASLOVOM (XIV) U JEA - **EKONOMSKA I SOCIJALNA KOHEZIJA**
- DELOROV PAKET JE OBEZBIJEDIO **UDVOSTRUČENJE STRUKTURNIH FONDOVA** ŠTO JE IZAZVALO DODATNO NESLAGANJE MEĐU ČLANICAMA (protiv UK, veoma aktivne siromašnije države - Irska, Španija, Portugal, Grčka; Francuska i Njemačka bile za novu strukturnu politiku, ali bez izmjena CAP)
- DEFINISANA SU **NAČELA VOĐENJA STRUKTURNIH OPERACIJA**, KAO I
- **CILJEVI I STANDARDI DODJELE SREDSTAVA IZ STRUKTURNIH FONDOVA.**

Prvi Delorov paket 1989 – 1993.

- **Petogodišnji finansijski plan**
- **REGIONALNA POLITIKA JE TREBALA DA SE VODI KROZ:**
 - **EIB,**
 - **STRUKTURNE FONDOVE (ERDF, ESF, EAFFG),**
 - **KORDINACIJOM EKONOMSKIH POLITIKA DRZAVA ČLANICA ZA REGIONALNI RAZVOJ.**

PRVI DELOROV PAKET (1989-1993)

VEĆE PROMJENE KOJE JE DONIO DELOROV PLAN BILE SU:

- 1. UDVOSTRUČENJE STRUKTURNIH FONDOVA** KOJI SU DOSTIGLI **25%** BUDŽETA EZ u 1992.g. (1987 bili **9,1%**),
- 2. UTVRĐIVANJE NAČELA** VODJENJA STRUKTURNIH OPERACIJA,
- 3. UTVRĐIVANJE CILJEVA I STANDARDA**, KOJE TREBA REGIONI DA ISPUNE DA BI STEKLI PRAVO NA DOBIJANJE REGIONALNE POMOCI.
- 4. SUKOB MEDJU CLANICAMA** (ZBOG UDVOSTRUCENJA FONDOVA) KOJI JE RAZRIJESEN U BRISELU 1988. TIME STO JE **NJAMACKA** PRISTALA DA PLATI VECI DIO TROSKOVA DELOROVOG PAKETA 1

Budžet EEZ

- **1993 : Plafoniranje sopstvenih sredstava (1,20 do 1,24% GNI)**
- **2000-2006 : Plafoniranje sopstvenih sredstava ostaje 1,24% GNI; VAT doprinosi: osnovica 0,5%**
- **2007-2013: Plafoniranje sopstvenih sredstava ostaje 1,24% GNI**
- **VAT doprinosi reducirani na 0,3% osnovice, izuzeti za Austriju, Dansku, Holandiju i Švedsku**
- **Budget 2010 - Stopa obračuna sopstvenih sredstava iz GNI jedinstvena, osim za Holandiju i Švedsku**

NAČELA VOĐENJA STRUKTURNIH OPRERACIJA U OSTVARIVANJU EKONOMSKO- SOCIJALNE KOHEZIJE

- **NAČELO PROGRAMIRANJA** - uvođenje finansiranja srednjoročnih programa umjesto projekata,
- **NAČELO KONCENTRACIJE** - koncentracija fondova na problematične regione, poštovanje geografskih i ekonomskih kriterijuma za sticanje prava na strukturnu pomoć.
- **NAČELO DODAVANJA**- sredstva EU kao dodatak sredstvima nacionalnih vlada, za njihovo bolje integrisanje (kofinansiranje).
- **NAČELO PARTNERSTVA**-veće angažovanje lokalnih i regionalnih organa vlasti u planiranju, odlukama i sprovođenju struk. fondova unapređenje položaja lokalnih i regionalnih vlada. Iz ovog načela je iznikla ideja osnivanja Komiteta regiona.
- **NAČELO OCJENJIVANJA I VIDLJIVOSTI PROGRAMA** – praćenje i vrednovanje

1988. - Definisano je 5 glavnih ciljeva regionalne politike, prilikom finansiranja projekata iz strukturnih fondova (**EU-12**)

- **CILJ 1**- obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc u PKS manjim po glavi stanovnika od 75% EU prosjeka. ESF, ERDF, EAGGF, do 70% ukupne pomoći
- **CILJ 2** -regioni sa nerazvijenom industrijom u kojima je nivo nezaposlenosti bio iznad prosjeka EU. Za MSP, preko ERDF, ESF i EIB, oko 11% pomoći.
- **CILJ 3** - borba protiv dugoročne nezaposlenosti, pomaže radnike preko 25 god. Starosti koji su nezaposleni duže od 12 mjeseci /ESF/.
- **CILJ 4** - olakšana profesionalna integracija mladih ispod 25 god. starosti /ESF/.Cilj 3 i 4 zajedno do 10% ukupne pomoći.
- **CILJ 5** - promocija seoskog razvoja prevashodno kroz diversifikaciju tradicionalnih poljoprivrednih aktivnosti.Oko 9% pomoći, kroz EAGGF

1990. Demokratska republika Njemačka postala sastavni dio Savezne republike Njemačke

- 5 novih pokrajina (Lender) postale 5 najsiromašnijih regiona EZ
- Nije bilo moguće dodati nove regione na postojeće za pružanje pomoći kroz fondove
- Za njihovu strukturnu konvergenciju i prepeme za ulazak na zajedničko tržište osmišljen je posebni program za istočnonjemačke pokrajine – 3 mlrd ekija
- za period 1991-1993. godine



DDR - 107,771 km²
(GDR) - od
7.10.1949. - 16 mil
st (1990)

FRG - 248,577 km²
- od 23.5.1949.
- 63,2 mil st (1990)

3.10.1990
- ujedinjenje



DRUGI DELOROV PAKET (1993-1999.)

“Od JEA do Mاستrihta i dalje”

- PRVIM DELOROVIM PAKETOM DOSTIGNUT PROJEKTOVANI CILJ - 1991. POTPISAN UGOVOR O EU, MASTRIHT, (NA SNAZI OD 1993)
- **Trostubna organizacija** - 1. zajedničko tržište, politike i EMU, 2. CFSP – zajednička spoljna i bezbjednosna politika, 3. Pravosuđe i unutrašnji poslovi - JLS.
- 1992. – Samit u Edinburgu doveo je do dvije velike promjene:
 - izmjene u strukturnim fondovima, uz njihovo povećanje.
 - osnivanje Kohezionog fonda (i Komiteta regiona)
 - poseban fond i za ribarstvo

IZMJENE U STRUKTURNIM FONDOVIMA- POVEĆANJE DOSTUPNIH FONDOVA

- Države članice su se složile da se iznos **strukturnih fondova** poveća sa 18,6 mlrd ekija (1992) na 30 mlrd ekija 1999.godine (po nivou cijena iz 1992.godine), dostigavši ukupno 177 mlrd ekija za budžetski period 1993-99.godina, ili **36% budžeta EU.**
- Fondovi nisu udvostručeni, kao što se očekivalo, ali je rast fondova ipak značajan (oko **40%**), što predstavlja drugo veliko povećanje u periodu od 5 godina, poslije reforme iz 1988. godine.
- Istovremeno, direktna davanja država članica u budžet EU određena su na nivou od **1,27% BDP.**
- U ovom periodu, iz strukturnih fondova najviše su dobijale slijedeće zemlje: Španija 22,9%, Italija 14,2%, Njemačka 14,2%, Grčka i Portugalija po 10%, Velika Britanija 8,2% (poslije povrata), Francuska 8,6% i Irska 4%.
- VELIKA BRITANIJA se protivila POVEĆANJU IZNOSA SREDSTAVA namijenjenih STRUKTURNIM FONDOVIMA.

IZMJENE U STRUKTURNIM FONDOVIMA – OSNIVANJE FIGG

- **Finansijski instrument za smjernice u ribarstvu** osnovan 1993. godine (*Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIGG*)
- Kao odgovor na krizu u sektoru ribarstva početkom '90-tih godina, za cilj 5a
- Četvrti strukturni fond u periodu 1993-1999.
- Cilj fonda je da doprinese procesu restrukturiranja ovog sektora, kao i boljoj uravnoteženosti resursa u sektoru ribarstva i njihove eksploatacije, da osnaži konkurentnost i razvoj preduzeća, da revitalizuje regione koji od ribarstva i akvakulture žive (revitalizacija regiona)

IZMJENE U STRUKTURNIM FONDOVIMA- CILJEVI 1993-1999. GODINE

○ IZMJENE CILJEVA U PERIODU 1993-1999:

Isti • CILJ 1- obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc u PKS manjim od 75% EU prosjeka (**67,6%** ukupnih sredstava strukturnih fondova).

Isti • CILJ 2 - regioni sa nerazvijenom industrijom u kojima je nivo nezaposlenosti bio iznad prosjeka EU (**11,1%**).

3 i 4
malo
modifikovani • CILJ 3- borba protiv dugoročne nezaposlenosti i lakša integracija mladih ljudi i drugih društvenih grupa na tržištu rada.

• CILJ 4- pomoć prilagođavanju radnika industrijskim promjenama (zajedno 3-4 ciljevi dobili **10,9%** sredstava).

• **CILJ 5a** - namijenjen prilagođavanju sektora poljoprivrede i ribarstva zajedno sa reformom zajedničke poljoprivredne politike (5%).

Bivši cilj 5 se dijeli na tri • **CILJ 5b** - pomoć ekonomskoj diversifikaciji osjetljivih seoskih područja (4,9%).

• **CILJ 6** -namijenjen je strukturnom prilagođavanju regiona sa izuzetno niskom stopom naseljenosti (0,5%)-**Svedska i Finska**.

JEDNOOBRAZNA REGIONALNA STATISTIKA

- **EUROSTAT** je sredinom devedesetih uveo nomenklaturu teritorijalnih statističkih jedinica –NUTS
- **NUTS** predstavlja kategorizaciju na bazi objektivnih kriterijuma koji predstavljaju **osnov za dodjelu pomoći**
- **3 NIVOVA KLASIFIKACIJE**: svaka država članica bila je podijeljena na nekoliko NUTS I regiona; svaki od njih se dijeli na NUTS II regione, koji se opet dijele na NUTS III regione

NUTS nivo / broj stanovnika	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
Glavni socioekonomski regioni		
NUTS 2	800.000	3.000.000
Osnovni regioni za sprovođenje regionalne politike		
NUTS 3	150.000	800.000
Onoliko mali regioni, za specifične razvojne "dijagnoze"		

NUTS klasifikaciju treba posmatrati kao zajednički imenitelj za prikupljanje, obradu, analizu i diseminaciju kvalitetnih, pravovremenih i nepristrasnih statističkih podataka i informacija, koji se prikupljaju na nivou teritorijalno zaokruženog dijela (regiona), sa skupom karakteristika koje ga čine specifičnim, a sve u cilju dobijanja objektivne slike realne razvijenosti jednog regiona

KOHEZIONI FOND - KF

- **Da bi se omogućilo manje razvijenim zemljama da ispune kriterijume konvergencije** (što je brže moguće) osnovan je Kohezioni fond koji je trebao da bude operativan prije 1994. godine.
- UEU je uveo Mاستrihtske kriterijume konvergencije za kreiranje EMU do 1999.
- KF za razliku od strukturnih fondova pomaže **samo jednom broju država članica** u finansiranju važnih **pojedinačnih** projekata, uz poštovanje kriterijuma konvergencije.
- Još protokolom o ekonomskoj i socijalnoj koheziji (kao Aneks JEA, 1986) definisani su kriterijumi raspodjele sredstava KF

KOHEZIONI FOND - KF

- **Protokol o ekonomsko i soc. koheziji EU (kao Aneks JEA)** utvrđuje da će Zajednica finansirati članice čiji je BDP **manji od 90% prosjeka EU.**
- član 161 JEA navodi da će Kohezioni fond obezbijediti finansijsku pomoć u oblastima **životne sredine i transevropskih mreža u oblasti saobraćajne infrastrukture.**
- Jačanje socijalne kohezije
- PROJEKTI KOJI SE FINANSIRAJU IZ KF NE MOGU BITI FINANSIRANI IZ DRUGOG STRUKTURNOG FONDA
- Svi projekti moraju da prođu evaluaciju Komisije, obično uz pomoć EIB, i moraju da imaju obim koji bi garantovao srednjoročnu ekonomsku i socijalnu korist koja bi bila srazmjerna rasporedjenim sredstvima (ukupna vrijednost projekta mora biti iznad 10 mil €)
- **Ukupna pomoć iz KF i strukturnih fondova ne može preći 4% BDP za period 2000-2006**
- **KF 1993-99**: Irskoj 9%, Spaniji 55%, Portugaliji i Grčkoj po 18%.
- Kohezivne zemlje – 63 mil stanovnika – oko 25% stanovn. EU

KOMITET REGIONA

- STVARANJE KOMITETA REGIONA (KR), savjetodavno tijelo osnovano UEU.
- KR daje mišljenja EK i Savjetu, koja nisu bila obavezujuća, ali su važna
- CILJ OSNIVANJA KR BIO JE:
 1. Zbog neophodnosti da se gotovo tri četvrtine zakonodavstva sprovodi na lokalnom i regionalnom nivou, pa je imalo smisla da se čuje glas predstavnika ovih institucija KAD SE KREIRAJU PROPISI I PRAVILA.
 2. Strah da se interesi običnih građana zanemaruju

ČETVRTA FAZA: 2000-2006

Finansijska perspektiva 2000 - 2006

Stavke budžeta EU	Ukupno 2000-2006	%
Poljoprivreda	330,5	46,1%
Strukturne aktivnosti	258,6	36%
Unutrašnje politike	51,9	7,2%
Vanjske akcije	34,5	4,8%
Administracija	38	5,3%
Rezerve	4,1	0,6%
Ukupne obaveze (mlrd €)	717,6	100%

4. Vanjske aktivnosti	34.486	4,6% budžeta EU
CARDS	5.385	16% linije 4.

Širok opseg aktivnosti je finansiran iz budžeta EU

1. **POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ**
(smanjenje subvencionisanja i prelazak na direktna plaćanja);
2. **STRUKTURNE AKTIVNOSTI - regionalni razvoj**, socijalna, ekonomska i teritorijalna kohezija, ali i fond za podršku ribarstvu;
3. **UNUTRAŠNJE POLITIKE** kao npr: transport i infrastruktura, obrazovanje i trening, kultura, zapošljavanje, razne aktivnosti vezane za unutrašnje tržište, mediji, energetska politika, politika zaštite životne sredine, zdravlje i zaštita potrošača, istraživanje i tehnološki razvoj, kao i oblast pravde i bezbjednosti, itd
4. **VANJSKE AKTIVNOSTI**
5. **Administracija**
6. **Pretpristupna pomoć**

AGENDA 2000. godine

- ciljevi REGIONALNE POLITIKE -

Redefinirani ciljevi (smanjen broj):

- CILJ 1 - obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc manjim od **75% EU prosjeka**.
- CILJ 2 - regioni koje očekuje **ekonomsko i socijalno restrukturiranje** (oblasti pogođene promjenama u industrijskom sektoru, ribarstvu ili sektoru usluga; seoske oblasti koje propadaju zbog nedostatka ekonomske diversifikacije; gradske četvrti koje trpe zbog gubitka ekonomske aktivnosti;)
- CILJ 3- pomoć državama članicama u razvoju **ljudskih resursa**, radi suzbijanja nezaposlenosti (za obrazovanje, stručno usavršavanje i zapošljavanje, za cijelu EU, osim onog dijela koje pokriva cilj 1).

CAP – Zajednička poljoprivredna politika – osnovni ciljevi

1. povećanje **produktivnosti** poljoprivredne proizvodnje i optimalno iskorišćavanje faktora proizvodnje, posebno radne snage;
2. povećanje **standarda života** u poljoprivredi, povećanje primanja;
3. **stabilizacija poljoprivrednog tržišta;**
4. **osiguranje dostupnosti i snabdijevanja;**
5. osiguranje dostupnosti roba krajnjim potrošačima po **razumnim cijenama.**

Kompromis država članica u susret velikom proširenju (1999, Berlin)

- U FP 2000-2006 **CAP paket** – oko 41 mlrd € godišnje (oko 40% budžeta), a strukturne aktivnosti su presle 258 mlrd € (oko 35% budžeta), po reviziji MFF iz 2004. godine
- Strukturne akcije se sprovode u cilju EST kohezije
- **Broj ciljeva** smanjen na 3
- **Broj stanovnika** koji živi u regionima koji primaju podršku smanjen sa 51% na 42%
- Za regione koji su izgubili pravo na pomoć određen **tranzicioni period**
- **Kohezione zemlje EU-15** sačuvale su pravo na sredstva KF – ukupno **28** mlrd €
- Budžetski okvir – 1,27% BDP
- **UK sačuvala rabat**, Njemačkoj smanjena obaveza neto doprinosa
- Primjena načela koncentracije dovela do **smanjenja broja inicijativa** Zajednice sa 13 na samo 4
- Za zemlje petog proširenja obezbijedena **pretpristupna** (23,4 mlrd ili 3,6% budžeta EU), ali **i postpristupna podrška / kompenzacija novim državama članicama nakon pristupanja, da se posepeno prilagode strukturnim fondovima** (3,75 mlrd mlrd €)
- Za Zapadni Balkan – program **CARDS**

PROMJENE NAKON PROŠIRENJA

- Pristupanje novih članica dalo je istim slobodan **pristup** strukturnim fondovima, kohezionom fondu i komunitarnim inicijativama (izuzev Leadera i Urban).
- Pomoć i starim i novim članicama nije smjela premašiti 4% BDP
- Iz strukturnih fondova novim članicama bilo je namijenjeno 14,2 mlrd €, a 7,6 mlrd € iz KF

PRIORITETI BUDUĆE KOHEZIONE POLITIKE

- Pomoć svim članicama čiji je prosjek ispod 75% BNP po glavi stanovnika
- Pomoć područjima koja podliježu statističkom efektu
- Jačanje prekogranične, transevropske i međuregionalne saradnje
- Pomoć siromašnim urbanim i ruralnim područjima

BUDŽETSKA IZDVAJANJA ZA REGIONALNU POLITIKU

- 1984. – **11,5%** ; 1988. – 15,1%
- 1993. – 31% ; 1999. – 36%
- 2007.– 2013. – 35,6%, danas **47%**

Peta faza: 2007 – 2013. godine

**“Građenje zajedničke
evropske budućnosti”**

FINANSIJSKA PERSPEKTIVA EU (MFF EU 2007 – 2013)

Obaveze / prioriteti	Total	%
1. Održivi rast	385.392	44,6
1a. Konkurentnost za rast i zaposlenost	77.362	9,0
1b. Kohezija za rast i zaposlenost	308.030	35,6
2. Očuvanje i upravljanje prirodnim resursima	367.944	42,6
od čega: tržišni troškovi i direktna plaćanja	293.105	33,9
3. Državljanstvo i JLS (sloboda, sigurnost, pravda)	10.770	1,2
4. EU kao globalni partner - IPA, ENPI, RAZVOJNA SARADNJA, EK. SARADNJA, HUMANITARNA POMOC, MARKOFIN. POMOC I INSTRUMENT FINANSIJSKE STABILNOSTI	49.463	5,7
5. Administracija	49.800	5,8
6. Kompenzacije	800	0,1
Ukupn. preuzete obaveze (mlrd. €)	864.169	100
% GNI	1,04	
Ukupna plaćanja	820.600	
Plafon doprinosa, % GNI	1.00	
Raspoloživa margina	0,24	
Plafon obaveza, u % GNI	1.24	

Prihodi budžeta EU

Sredstva za ove namjene obezbjeđuju se iz **prihoda budžeta EU**, koji se puni iz:

1. tradicionalnih vlastitih prihoda (1. prihoda od carina na uvoz poljoprivrednih proizvoda i 2. davanja za šećer i glukozu) koji su oko **11,7%** budžetskih prihoda;
2. dijela prihoda od VAT (**11,5%**) i
3. direktnih kontribucija kao dijela GNI država članica (**77%** budžetskih prihoda EU)

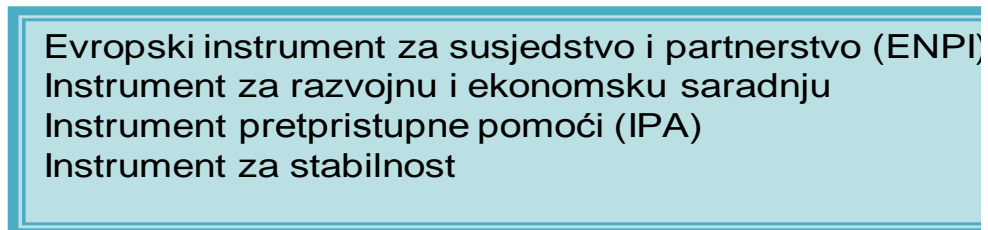
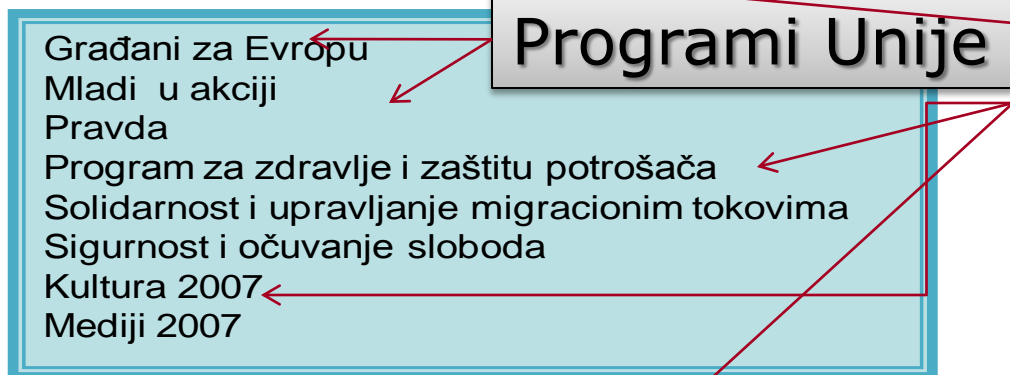
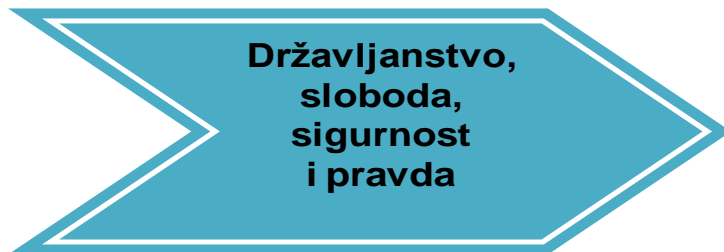
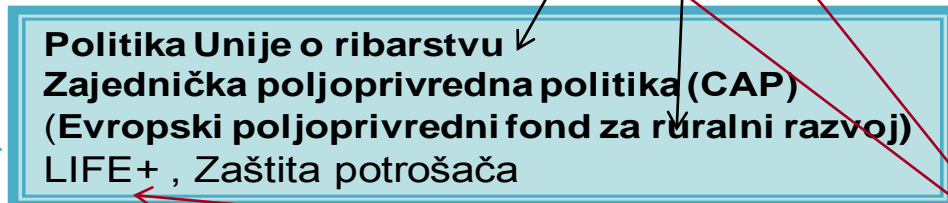
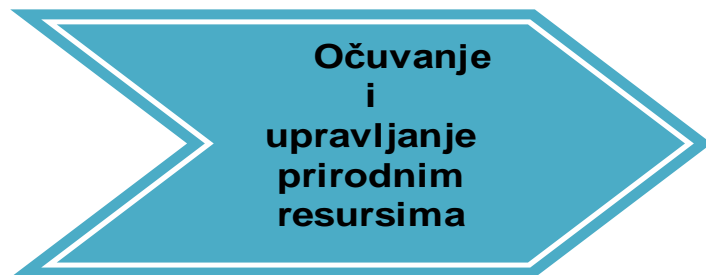
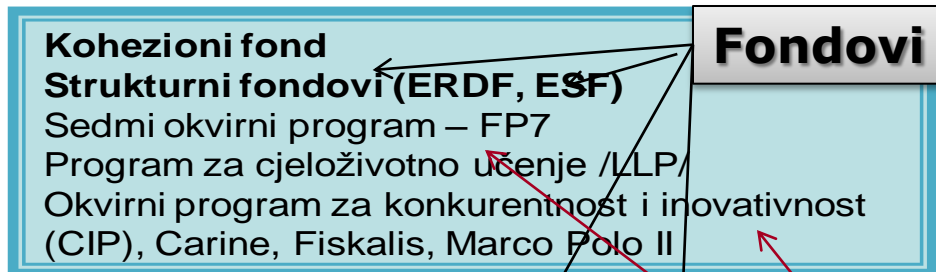
Doprinos država članica bužetu EU (Budžet EU = 100%)

Primjer izdvajanja država članica u Budžet EU
(Procjena EK za MFF 2007-2013, napravljena 2005)

Država	%	Država	%	Država	%	Država	%
Belgija	3,53	Španija	7,85	Luksemburg	0,27	Rumanija	0,37
Bugarska	0,14	Francuska	19,55	Mađarska	0,55	Slovenija	0,18
Češka	0,51	Irska	0,91		0,03	Slovačka	0,21
ška	2,00	Italija	12,86	Holandija	4,85	Finska	1,47
Njemačka	20,50	Kipar	0,09	Austrija	2,41	Švedska	2,74
Estonija	0,05	Latvija	0,07	Poljska	1,30	V.Britanija	14,82
Grčka	1,47	Litvanija	0,12	Portugalija	1,15		

BUDZETSKA POGLAVLJA

IZVORI FINANSIRANJA



CILJEVI 2007-2013	STRUKTURNI FONDOVI I INSTRUMENTI		
1. KONVERGENCIJA - 282,8 mlrd € (81,5%)	ERDF	ESF	<u>KOHEZIONNI FOND</u> (69,5 mlrd. €) za EU-12, Portugal, Grčku i Španiju u prel. periodu
(ispod 75% prosjeka BPD/pc EU) (84 regiona u 18 zemalja, što čini 154 mil. st. (31% stanovnika EU)) + 16 regiona sa 16,4 mil. st.			
2. REGIONALNA KONKURENTNOST I ZAPOSŁJAVANJE – 55 mlrd € (16%)	ERDF	ESF	
(168 regiona iz 19 EU zemalja, sa 314 mil. st.)			
3. EVROPSKA TERITORIЈALNA SARADNЈA - 8,7 mlrd. € (2,4%)	ERDF		
(prekogranična saradnja) za 187 mil stan.			
	Fizička infrastruktura, inovacije, investicije i sl.	Strucna obuka, pomoć pri zapošljavanju i sl.	Infrastruktura: saobraćaj, zaštita životne sredine, obnovljiva energija
	Sve države članice i regioni		Države članice sa BDP/pc ispod 90%

Principi korišćenja strukturnih fondova

- **Programiranje** – priprema višegodišnjih programa trošenja sredstava iz strukturnih fondova u skladu sa ciljevima RR
- **Koncentracija** – usmjeravanje fondova tamo gdje su najpotrebniji
- **Kofinansiranje** – EU i MS
- **Partnerstvo** – saradnja svih nivoa vlasti u MS i EK

JAVNE FINANSIJE EU (2014)

Unija nema svojih poreza, budžetske prihode ostvaruje iz sljedećih izvora:	Rashodi budžeta EU su svrstani u pet ključnih prioriteta sa mnoštvom programa:
<p>1. tzv. tradicionalni vlastiti prihodi u koje prvenstveno spadaju 75% prihoda od carina država članica, i davanja za šećer i glukozu (25% carinskih prihoda ostaje državama članicama), što poslednjih godina čini oko 11% budžetskih prihoda;</p> <p>2. dio prihoda od poreza na dodatu vrijednost (oko 12% ukupih prihoda budžeta EU); i</p> <p>3. direktne kontribucije kao dio od Bruto nacionalnog dohotka država članica (do 70% prihoda);</p> <p>4. Ostali prihodi - Jedan dio prihoda čine i porezi i doprinosi na zarade zaposlenih u EU institucijama, kazne za narušavanje konkurencije na EU tržištu, neiskorišćena sredstva iz prethodnih godina i sl. (oko 7% poslednjih godina);</p>	<p>1. Pametni i inkluzivni razvoj (47% za period 2014-2020), sa komponentama</p> <p>a) konkurentnost za rast i zaposlenost (programi Unije za realizaciju Razvojne strategije EU i infrastrukturno integrisanje); kroz ovaj prioritet finansira se najveći dio zajedničkih evropskih politika, a posebno one koje su u potpunoj nadležnosti Unije i</p> <p>b) ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija EU (strukturni fondovi za ravnomjerniji regionalni razvoj);</p> <p>2. Održivi razvoj i prirodni resursi (39% u periodu 2014-2020) za zajedničku poljoprivrednu politiku EU i politiku ribarstva;</p> <p>3. Prioritet: bezbjednost i evropsko državljanstvo (politike azila, migracije, spoljne granice, bezbjednost, saradnja u pravosuđu itd., ali i programi Unije u oblasti kulture i kreativnih sektora Evrope, multijezičnosti, javnog zdravlja i zaštite potrošača);</p> <p>4. Prioritet Globalna Evropa - 6% budžeta (spoljna politika EU: globalni izaozvi, razvojna saradnja, susjedska politika, politika proširenja (gdje spada i IPA), fondovi za evropsku saradnju i pomoć u katastrofama, saradnju u prevenciji kriza i borbu protiv klimatskih promjena);</p> <p>5. Evropska administracija 6% (evropski službenici, „evropski“ penzioneri i evropske škole);</p>

^[1] Npr. prihodi budžeta EU za 2014. godinu su bili: tradicionalni vlastiti prihodi (od carina) – 11,4%, dio prihoda od VAT-a 12,3%, kontribucije država članica 68,7%, ostali prihodi 7,6% . Na sajtu Generalnog direktorata za budžet mogu se vidjeti prihodi i rashodi budžeta EU, ukupno i po državama članicama (http://ec.europa.eu/budget/figures/interactive/index_en.cfm)

^[2] Višegodišnji finansijski okvir EU za period 2014-2020 usvojen je ja nivou 960 mlrd. EUR (cijene iz 2011);

PRIHODI BUDŽETA EU

Država	%	Država	%	Država	%	Država	%
Belgija	3,53	Španija	7,85	Luksemburg	0,27	Rumanija	0,37
Bugarska	0,14	Francuska	19,55	Mađarska	0,55	Slovenija	0,18
Češka	0,51	Irska	0,91		0,03	Slovačka	0,21
ska	2,00	Italija	12,86	Holandija	4,85	Finska	1,47
Njemačka	20,50	Kipar	0,09	Austrija	2,41	Švedska	2,74
Estonija	0,05	Latvija	0,07	Poljska	1,30	V.Britanija	14,82
Grčka	1,47	Litvanija	0,12	Portugalija	1,15		

1. TRADICIONALNI VLASTITI PRIHODI

- TOR: a) prihodi od carina (75%), i davanja za šećer i glukozu (placaju proizvođači šećera, radi pokrića troškova tržišne podrške, kao i skladistenja) - oko 11% budžeta EU

2. DIO PRIHODA OD PDV-a - oko 11% budžeta

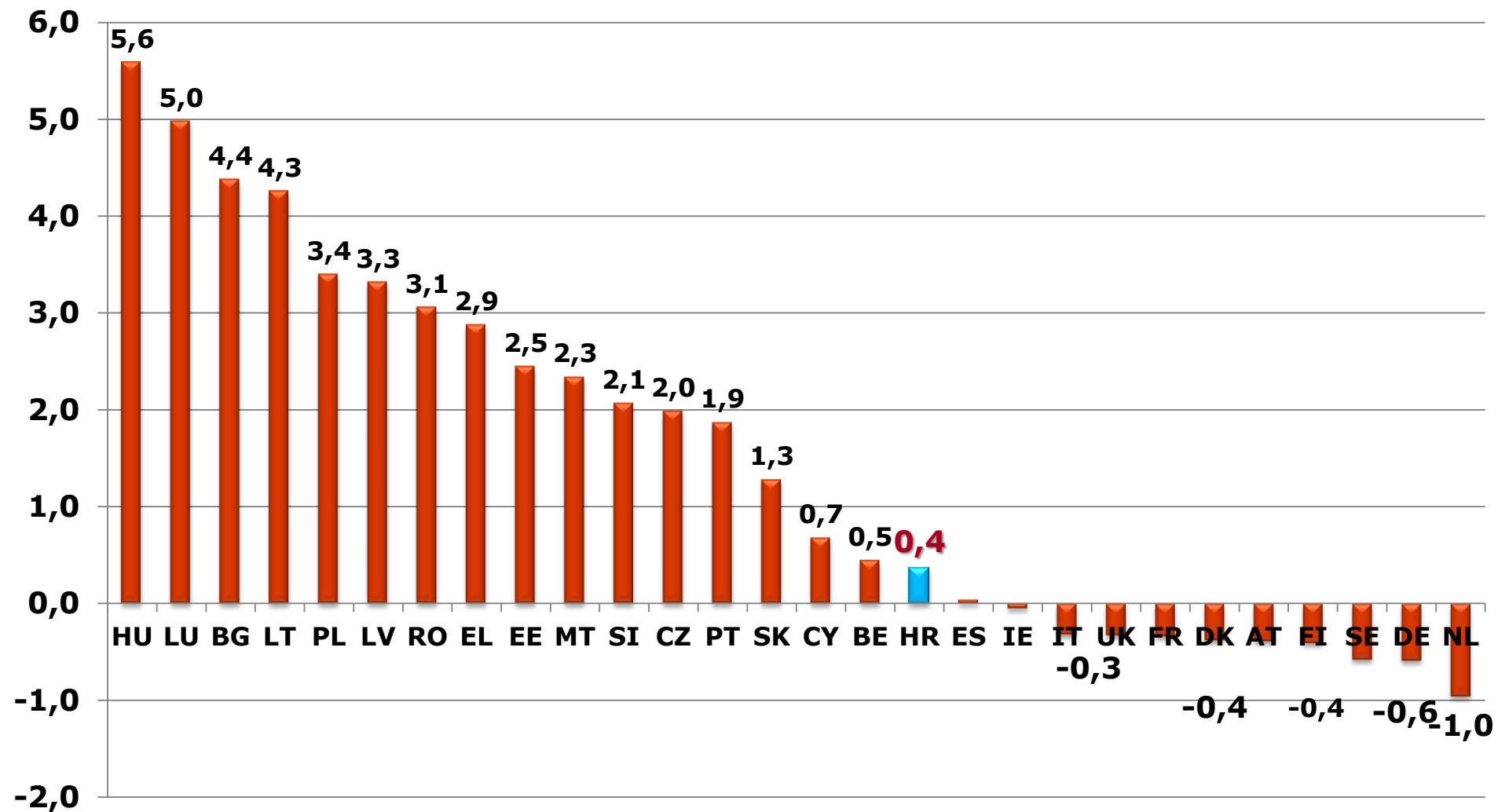
3. Direktne kontribucije kao dio od BND (GNI) država članica - oko 75%

4. Ostali prihodi - porezi i doprinosi zaposlenih u EU institucijama, kazne za narušavanje konkurencije, neiskorističena EU sredstva...

$$\text{SUMA PRIHODA ZASNOVANOG NA GNI-u} = \text{suma alociranih rashoda} - \left(\text{TOR} + \text{prihod zasnovan Na PDV-u} \right)$$

EU budžet je rashodni budžet, planiranje budžeta polazi od projektovanih rashoda, zatim TOR i dijela PDV-a, pa se dolazi do kontribucije preko % GNI

NETO PRIMANJA IZ BUDŽETA EU



VIŠEGODIŠNJI FINANSIJSKI OKVIR EU 2014-2020

ŠESTA FAZA!

MFF 2014 – 2020 - u mlrd. € ,	CIJENE 2011	Total 2014-2020	%
1. PAMETNI I INKLUZIVNI RAZVOJ		450,763	47%
1a. Konkurentnost za rast i zaposlenost (Programi Unije..)		125,614,0	13%
1b. Kohezija za rast i zaposlenost (ERDF, ESF, KF..)		325,149	34%
2. ODRZIVI RAZVOJ: PRIRODNI RESURSI		373,179	39%
CAP I stub - direktna placanja		277,851	
CAP II stub – ruralni razvoj		84,936	
3. BEZBJEDNOST I GRADJANSTVO		15,686	2%
4. GLOBALNA EVROPA (BILA 49,4 MLRD € ILI 5,7%)		58,704	6%
	Od čega IPA 24% (IPA I bila 11,4 mil €)	14,11	
5. ADMINISTRACIJA		61,629	6%
- troškovi institucija		49,798	5%
PREUZETE OBAVEZE (1% GNI)		959,988	100%
SREDSTVA ZA ISPLATE (0,95 GNI)		908,400	



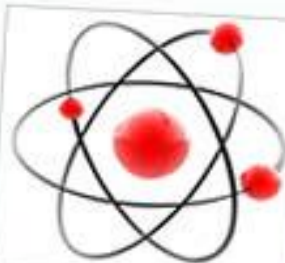
Sustainable future for fishing...



Lighting up the world...



Fighting cross-border crime...



Safer nuclear reactors...



Stronger regions for a stronger Europe...



New experiences for students...



The road to EU membership...



Protecting our environment...



Supporting peace in Northern Ireland...



Advancing scientific knowledge...



Removing transport bottlenecks...



Aid to disaster-struck peoples...



Skills for work...



Showing small businesses the way...



A 21st century agricultural policy...



Solidarity helps mop up...



Working with the neighbours...



Food safety comes first...



Coming to a screen near you...

A success story? Tram system in Athens



Motorway near San Sebastian



Primorski grad na severu Španije, koji se nalazi u autonomnoj pokrajini Baskiji, i glavni je grad provincije Gipuskoa.